

MỘT SỐ BIỆN PHÁP TÂM LÝ NÂNG CAO KỸ NĂNG GIAO TIẾP SỰ PHẠM CỦA GIÁO VIÊN VỚI HỌC SINH TIỂU HỌC TẠI HỆ THỐNG GIÁO DỤC HOCMAI

Phạm Thị Hiền
Hệ thống Giáo dục Hocmai

Tóm tắt: Bài báo đề cập đến một số biện pháp tâm lý nâng cao kỹ năng giao tiếp sự phạm của giáo viên với học sinh tiểu học tại hệ thống giáo dục Hocmai góp phần nâng cao chất lượng giáo dục – đào tạo và tạo ra một môi trường học tập thân thiện, chuyên nghiệp và hiệu quả.

Từ khóa: biện pháp tâm lý, kỹ năng giao tiếp

SOME PSYCHOLOGICAL MEASURES TO ENHANCE TEACHING COMMUNICATION SKILLS OF TEACHERS WITH PRIMARY SCHOOL STUDENTS AT HOCMAI EDUCATION SYSTEM

Pham Thi Hien
Hocmai Education System

Abstract: This article discusses several psychological measures to enhance the teaching communication skills of teachers with primary school students at the Hocmai education system, contributing to improving the quality of education and training and creating a friendly, professional, and effective learning environment.

Keywords: psychological measures, communication skills

Nhận bài: 05/11/2024

Phản biện: 27/11/2024

Duyệt đăng: 01/12/2024

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Giáo dục tiểu học được xem là bậc học nền tảng trong hệ thống giáo dục quốc dân, là giai đoạn quan trọng khi các em chuyển từ hoạt động vui chơi sang học tập. Đây là thời điểm mà học sinh như những cây non, cần được chăm sóc tỉ mỉ, cẩn thận từ mọi mặt để xây dựng một nền tảng vững chắc, tạo điều kiện cho sự phát triển toàn diện. Để làm được điều này, cần có sự quan tâm, hỗ trợ từ gia đình, thầy cô và toàn xã hội. Trong đó, vai trò của người thầy là vô cùng quan trọng, ảnh hưởng sâu sắc đến sự hình thành và phát triển nhân cách của học sinh.

Một giáo viên giỏi không chỉ thể hiện ở chuyên môn và kiến thức, mà còn cần có kỹ năng giao tiếp, hiểu tâm lý học sinh và nhận diện được những dấu hiệu bất thường để kịp thời phối hợp cùng gia đình can thiệp. Nếu giáo viên thiếu kỹ năng giáo dục tâm sinh lý, họ sẽ gặp khó khăn trong việc kết nối với học sinh, gây trở ngại trong việc thực hiện các mục tiêu giáo dục và giảm hiệu quả giảng dạy. Trái lại, nếu kỹ năng này được rèn luyện tốt, giáo viên sẽ dễ dàng tạo dựng mối quan hệ thân thiện với học sinh, từ đó đạt được kết quả giáo dục cao và tránh được những tình huống phản giáo dục đáng tiếc. Chính vì những lý do trên, bài báo này sẽ đề cập đến một số biện pháp tâm lý nâng cao kỹ năng giao tiếp sự phạm của giáo viên với học sinh

tiểu học tại hệ thống giáo dục Hocmai góp phần nâng cao chất lượng giáo dục – đào tạo và tạo ra một môi trường học tập thân thiện, chuyên nghiệp và hiệu quả.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Nâng cao trình độ nhận thức mọi mặt cho giáo viên

Việc nâng cao trình độ nhận thức của giáo viên (GV) là một vấn đề căn bản và cần được thực hiện từ ngày đầu. Chỉ khi nhận thức thay đổi, hành vi của giáo viên mới có thể thay đổi theo. Các nội dung cốt lõi để nâng cao nhận thức cho giáo viên bao gồm: nâng cao nhận thức về trách nhiệm của người thầy, lòng yêu nghề, mến trẻ và hiểu rõ đặc điểm tâm lý của học sinh.

Một yếu tố vô cùng quan trọng là giáo viên cần nhận thức rõ về việc chọn nghề của mình. Nếu không yêu thích công việc dạy học, không yêu quý học sinh, thì không nên theo nghề giáo. Bởi khi đã chọn gắn bó với nghề, giáo viên cần có trách nhiệm với học sinh của mình. Trong xã hội hiện đại, một giáo viên không chỉ đơn thuần là người truyền đạt kiến thức, mà còn cần trở thành người bạn đồng hành của học sinh. "Bạn" ở đây không chỉ là mối quan hệ đơn thuần, mà là sự tin tưởng, yêu mến, luôn sẵn sàng chia sẻ và lắng nghe.

Giáo viên cần nhận thức rằng việc dạy kiến

thức là một hành trình dài, đòi hỏi sự kiên nhẫn và tinh thần cống hiến. Vì vậy, trước mỗi buổi học, hãy dành chút thời gian để trò chuyện và chia sẻ với học sinh. Những cuộc trò chuyện này có thể diễn ra bất cứ lúc nào - trước giờ ăn trưa, sau mỗi tiết học, hay vào những khoảng thời gian trống trên lớp. Điều quan trọng là phải đảm bảo sự luân phiên trong việc trò chuyện riêng tư với các học sinh, để mọi em đều có cơ hội giao tiếp với thầy cô trong suốt học kỳ.

Tuy nhiên, giáo viên cần lưu ý rằng, trong quá trình chia sẻ và cởi mở, sẽ có sự tương tác ngược lại từ học sinh. Khi giáo viên mở lòng, chia sẻ những thông tin cá nhân, học sinh sẽ cảm nhận và đáp lại theo cách tương tự, tạo dựng mối quan hệ tương hỗ, tin cậy và gắn bó hơn giữa thầy và trò.

2.2. Tổ chức tốt hoạt động bồi dưỡng, tập huấn về kỹ năng giao tiếp sư phạm cho giáo viên

Hiện nay, các trường học Việt Nam chưa có một chương trình tập huấn nào tập trung cụ thể vào việc thiết lập mối quan hệ thầy – trò. Qua tìm hiểu thực trạng các hoạt động phong trào ở các trường tiểu học cho thấy, hằng năm, các trường tiểu học cũng tổ chức rất nhiều các hoạt động khác nhau. Tuy nhiên, các nội dung liên quan đến rèn luyện kỹ năng mềm, đặc biệt là các nội dung liên quan đến phát triển kỹ năng giao tiếp sư phạm với học sinh tiểu học chưa nhiều. Các hoạt động chủ yếu trong trường học là các hoạt động văn nghệ và thể dục thể thao. Các cuộc thi của giáo viên diễn ra hằng năm chủ yếu là thi về chuyên môn giảng dạy, chưa tập trung vào một kỹ năng cụ thể nào của giáo viên. Đặc biệt, ở các trường công lập, hầu như không có các chương trình tập huấn kỹ năng mềm nên giáo viên hầu như chỉ biết đến việc dạy kiến thức cho học sinh.

Kỹ năng thiết lập mối quan hệ với học sinh là một kỹ năng quan trọng nằm trong kỹ năng giao tiếp sư phạm. Theo chúng tôi, khi tổ chức tập huấn cần xây dựng chương trình tập huấn bao gồm các kiến thức lí luận về kỹ năng giao tiếp sư phạm nói chung của giáo viên như khái niệm, các kỹ năng cụ thể, vai trò nhiệm vụ cũng như tầm quan trọng, cơ chế hình thành và phát triển của các nhóm kỹ năng đối với công tác dạy học hiện nay. Đồng thời lồng ghép, cập nhật các quan điểm tiên tiến trên thế giới về dạy học hiện đại.

Việc tập huấn không chỉ là tập huấn ngắn hạn một vài buổi rồi dừng lại mà cần có lịch trình,

kế hoạch theo dõi, giám sát cụ thể. Mỗi học kì ít nhất cần có một đợt tập huấn với các chuyên gia để đảm bảo kỹ năng của giáo viên sẽ được luyện tập và phát triển qua từng thời kì. Lí thuyết và việc trải nghiệm thực tế đều vô cùng quan trọng. Nhà trường cần tổ chức tập huấn dựa trên những buổi quan sát tiết học qua camera hoặc quan sát trực tiếp cả quá trình dạy học của một giáo viên. Chương trình truyền hình “Thầy cô chúng ta đã thay đổi” là một ví dụ điển hình cho việc thay đổi nhận thức, hành vi, nâng cao kỹ năng, nghiệp vụ cho giáo viên.

Từ đó, các giáo viên sẽ cùng chuyên gia thảo luận, phân tích tất cả những nội dung liên quan đến kỹ năng giao tiếp sư phạm, đặc biệt là kỹ năng thiết lập mối quan hệ với học sinh thông qua những trường hợp điển hình trong nhà trường. Qua những tình huống thực tế đó, thầy cô sẽ tự nhận ra những vấn đề bản thân cần thay đổi, điều chỉnh để phù hợp hơn với học sinh của mình.

Trên cơ sở được lĩnh hội đầy đủ kiến thức, các giáo viên cần được luyện tập theo nhóm để tiến hành thực hiện các nội dung liên quan đến kỹ năng thiết lập mối quan hệ với học sinh trong một khoảng thời gian sau khi kết thúc khóa tập huấn. Quá trình này sẽ có sự hỗ trợ từ các chuyên gia, có sự đánh giá và điều chỉnh để giáo viên hoàn thiện kỹ năng tốt hơn.

2.3. Xây dựng môi trường sư phạm thuận lợi, chế độ ưu đãi hợp lý cho giáo viên

Việc yêu cầu giáo viên phải tích cực học tập, rèn luyện, nâng cao kỹ năng là một việc không hề đơn giản trong các trường học. Bởi thực tế hiện nay, giáo viên đang phải đối mặt với rất nhiều áp lực từ nhiều phía. Công việc ban ngày trên trường đã chiếm gần hết quỹ thời gian của các thầy cô rồi nên gần như giáo viên ít có thời gian trống, tối về lại phải chuẩn bị bài vở để ngày mai đến lớp. Việc giáo viên phải dạy một lớp có số học sinh quá đông cũng là một áp lực lớn.

Cải thiện điều kiện làm việc, cơ chế chính sách (giờ làm, nghỉ, lương thưởng) chế độ quản lí cho các giáo viên là một điều vô cùng quan trọng. Nếu nhà trường, Ban Giám hiệu có cơ chế quản lí tốt, tạo điều kiện cho giáo viên có nhiều thời gian hơn để chăm sóc bản thân và gia đình, đồng thời có chế độ lương thưởng phù hợp sẽ là nguồn động lực giúp các giáo viên yên tâm công tác, tận tâm với nghề. Nếu cuộc sống không được đảm bảo thì

giáo viên khó có thể tập trung và cống hiến cho công việc.

Bên cạnh đó, nhà trường cần có thời gian và chế độ tài chính cho việc giáo viên học tập, theo học các khóa nâng cao năng lực chuyên môn. Biện pháp này không chỉ tạo nên môi trường, điều kiện thuận lợi cho giáo viên phát triển bản thân mà còn nâng cao vị thế của nhà trường trong xã hội. Một giáo viên vừa giỏi về chuyên môn lại vừa thuần thực, linh hoạt, sáng tạo trong kỹ năng giao tiếp sư phạm nói chung, kỹ năng thiết lập mối quan hệ với học sinh nói riêng thì sẽ được xã hội công nhận. Ngoài ra, việc trang bị cơ sở vật chất đầy đủ, phù hợp cũng sẽ góp phần quan trọng vào việc phát triển kỹ năng giao tiếp sư phạm cho giáo viên. Những tiết học sẽ trở nên sinh động hơn nhờ các phương tiện dạy học hiện đại, học sinh cũng sẽ hứng thú hơn khi được trải nghiệm với các đồ dùng dạy học thú vị của thầy cô. Việc trang bị đầy đủ cơ sở vật chất phù hợp cũng sẽ tạo điều kiện cho giáo viên phát huy tối đa năng lực của mình.

2.4. Đẩy mạnh truyền thông để thay đổi tư duy của cả hệ thống giáo dục về các quan điểm giáo dục hiện đại

Thứ nhất, truyền thông cần tác động mạnh để thay đổi quan điểm của cả xã hội về mối quan hệ thầy - trò trong nhà trường.

Nhìn từ góc độ lịch sử và xã hội, mối quan hệ giữa thầy và trò hiện nay vẫn mang đậm dấu ấn của một mối quan hệ bề trên – kẻ dưới, phản ánh một mối quan hệ “phục tùng” đã tồn tại lâu đời trong văn hóa Việt Nam. Khoảng cách này, mặc dù có những giá trị lịch sử và truyền thống riêng, nhưng cũng chính là nguồn gốc của nhiều rạn vỡ, bất đồng và những tình huống không mong muốn trong quá trình giáo dục học sinh. Nếu giữa thầy và trò có sự kết nối tích cực, thân thiện, mọi vấn đề sẽ trở nên dễ giải quyết hơn, và các mục tiêu giáo dục sẽ dễ dàng được thực hiện với hiệu quả cao.

Ngày xưa, Khổng Tử là một hình mẫu thầy giáo tổng thể, vừa là người thiết kế bài giảng, vừa là người truyền dạy kiến thức. Mối quan hệ giữa thầy và trò khi đó rất nghiêm ngặt, trò luôn phải vâng lời thầy và không được phép bày tỏ ý kiến cá nhân. Đây là một mối quan hệ một chiều, thầy chỉ dạy và trò chỉ tiếp thu, ghi nhớ và nhắc lại những gì thầy giảng dạy. Tuy nhiên, thực tế hiện nay cho thấy mối quan hệ trong giáo dục ở Việt Nam đã có những thay đổi đáng kể. Mối quan hệ thầy trò

đang ngày càng tiến gần đến một mô hình hợp tác. Thầy không chỉ là người truyền đạt kiến thức, mà còn là người định hướng, hướng dẫn học sinh tự chiếm lĩnh tri thức thông qua các hoạt động học tập chủ động.

Trong lớp học hiện đại, thầy là người thiết kế và học sinh thực hiện. Thầy không chỉ giảng bài mà còn là người hướng dẫn học trò tự khám phá, tư duy và lĩnh hội kiến thức qua một quy trình học tập rõ ràng. Thầy và trò trở thành những người bạn đồng hành, cùng nhau vượt qua những thử thách trong hành trình học tập. Một số trường thực hiện nay đang làm tốt điều này, tạo môi trường học tập cởi mở và khuyến khích học sinh tự bày tỏ ý kiến.

Tuy nhiên, việc học sinh được tự do bày tỏ ý kiến và đưa ra quan điểm cá nhân khác biệt với thầy vẫn còn là một vấn đề khó khăn trong nhiều trường học, nhất là trong các trường công lập. Sự thay đổi này đòi hỏi không chỉ sự thay đổi trong cách thức giảng dạy mà còn trong tư duy và quan niệm của cả giáo viên và học sinh.

Thứ hai, truyền thông cần tác động mạnh đến Ban Lãnh đạo trong cả hệ thống giáo dục về tầm quan trọng của việc nâng cao kỹ năng sư phạm cho giáo viên

Hiện nay, tình trạng chung của cả ngành giáo dục là đều chỉ tập trung vào dạy kiến thức chuyên môn mà bỏ quên đi phần kỹ năng, phương pháp. Nếu truyền thông tốt sẽ tác động đến Ban Lãnh đạo thì toàn ngành giáo dục sẽ có những bước đột phá từ trên xuống dưới. Các buổi tập huấn sẽ được đầu tư hơn về kỹ năng, các cuộc thi diễn ra cũng sẽ được chú trọng hơn về kỹ năng chứ không tập trung quá nhiều vào phần kiến thức chuyên môn. Các trường trong khu vực sẽ có những buổi giao lưu, học hỏi lẫn nhau không chỉ về mặt chuyên môn mà còn về các kỹ năng thiết lập mối quan hệ, kỹ năng ứng xử, kỹ năng sử dụng phương tiện giao tiếp...

Thứ ba, truyền thông cần tác động mạnh để thay đổi tư duy của giáo viên về việc không chỉ đến trường để dạy kiến thức mà còn cần quan tâm đến cảm xúc của học sinh.

Những con số thống kê về học sinh bị trầm cảm và gặp khó khăn tâm lý trong môi trường học đường sẽ khiến chúng ta phải giật mình. Đáng buồn là nhiều giáo viên dạy các em trong suốt một thời gian dài nhưng lại không nhận ra vấn đề. Chỉ

đến khi xảy ra những sự việc đáng tiếc, nhiều thầy cô mới hoảng hốt và cảm thấy áy náy vì không dành đủ thời gian để quan sát, quan tâm đến học trò của mình. Đây là một vấn đề nhức nhối, đòi hỏi sự thay đổi về tư duy và hành động.

Truyền thông sẽ đóng vai trò quan trọng như một hồi chuông thức tỉnh, giúp thay đổi nhận thức của giáo viên. Khi được trang bị kiến thức và nhận thức đúng đắn, thầy cô sẽ biết dừng lại giữa bài giảng để quan sát và lắng nghe cảm xúc, hành vi của học sinh. Nếu phát hiện những dấu hiệu bất thường, chính giáo viên sẽ là người đầu tiên có thể can thiệp, hỗ trợ các em vượt qua những khó khăn, thử thách trong tâm lý. Nếu thực sự tâm huyết với nghề và yêu thương học sinh, thầy cô sẽ có đủ năng lượng và sự kiên nhẫn để đồng hành cùng học trò mọi lúc, mọi nơi. Một người thầy biết lắng nghe, thấu cảm sẽ dễ dàng chạm đến trái tim của học sinh, giúp các em cảm thấy được an ủi và hỗ trợ.

Việc triển khai truyền thông cần thực hiện từ Trung ương đến địa phương, sử dụng các phương tiện thông tin đại chúng như truyền hình, báo chí và đài phát thanh để nâng cao nhận thức về vấn đề

này. Ngoài ra, một số khẩu hiệu trong các trường học cũng cần được thay đổi để phù hợp hơn với thực tế và gần gũi với học sinh, như những khẩu hiệu về sự hợp tác, sẻ chia và yêu thương. Khi thầy và trò cùng nhìn vào những khẩu hiệu này, mỗi người sẽ nhận thức rõ hơn về vai trò và trách nhiệm của bản thân, từ đó tạo ra một môi trường học đường lành mạnh, hỗ trợ phát triển toàn diện cho học sinh.

III. KẾT LUẬN

Tóm lại, việc nâng cao kỹ năng giao tiếp sư phạm của giáo viên với học sinh tiểu học là một yếu tố quan trọng không chỉ trong việc truyền đạt kiến thức mà còn trong việc xây dựng mối quan hệ tốt đẹp giữa thầy và trò. Các biện pháp tâm lý giúp giáo viên hiểu và đồng cảm với học sinh sẽ góp phần tạo ra môi trường học tập tích cực, nâng cao hiệu quả giáo dục và phát triển toàn diện nhân cách học sinh. Đặc biệt, tại hệ thống giáo dục Hocmai, việc áp dụng các biện pháp giao tiếp sư phạm một cách linh hoạt và khoa học sẽ giúp giáo viên không chỉ giảng dạy tốt mà còn có thể hỗ trợ học sinh vượt qua những khó khăn tâm lý, phát huy tối đa khả năng học tập và phát triển của các em.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Quy định về chuẩn nghề nghiệp GVTH*, Thông tư 20/2018/TT-BGDĐT.
Lê Thị Bùng, Nguyễn Thị Vân Hương (2016), *Những điều kì diệu về tâm lí con người*, NXB Đại học Sư phạm.
Phạm Minh Hạc, Đặng Xuân Hòa, Trần Trọng Thủy (2002), *Hoạt động – Giao tiếp và chất lượng giáo dục*, NXB ĐHQG Hà Nội.
Nguyễn Thị Bích Hạnh, Trần Thị Thu Mai (2009), *Tâm lí học tiểu học và tâm lí học sư phạm tiểu học*, NXB Giáo dục Việt Nam.
Quang Lân (2019), *Nghệ thuật giao tiếp ứng xử sư phạm*, NXB Dân trí.